

Король Альона Валеріївна,
ORCID ID: 0000-0003-0392-4113
докторка філософії (PhD),
доцентка кафедри дошкільної освіти
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ РАНЬОГО ВИЯВЛЕННЯ ТА ЛОГОПЕДИЧНОГО ВТРУЧАННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

THEORETICAL SUBSTANTIATION OF THE PRINCIPLES OF ORGANISATION AND FUNCTIONING OF THE SYSTEM OF EARLY DETECTION AND SPEECH THERAPY INTERVENTION IN INCLUSIVE EDUCATION

У статті розглянуто ключові аспекти та принципи побудови ефективної системи раннього виявлення та логопедичного втручання для дітей дошкільного віку в контексті сучасних вимог інклюзивної освіти. Розкрито сутність та значення раннього втручання як необхідної передумови успішного розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями та їхньої повноцінної інтеграції в освітнє середовище. Проаналізовано теоретичні засади раннього виявлення, включаючи різні моделі скринінгу та діагностики, а також особливості їхнього застосування у дошкільних освітніх установах, що реалізують інклюзивні підходи.

Визначено провідні принципи організації логопедичного втручання в умовах інклюзії, такі як індивідуалізація корекційно-розвиткової роботи, комплексний підхід із залученням різних фахівців (логопедів, психологів, спеціальних педагогів, вихователів), активна участь батьків у процесі корекції, а також створення адаптивного та сприятливого для мовленнєвого розвитку середовища. Виявлено теоретичні зв'язки між ефективністю раннього втручання та ступенем включення дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з мовленнєвими порушеннями, у загальноосвітній процес. Теоретично обґрунтовано необхідність розробки та впровадження гнучких моделей логопедичного супроводу, що враховують різноманітність потреб дітей в умовах інклюзивних груп. Проаналізовано потенційні виклики та бар'єри, які можуть виникати при функціонуванні системи раннього виявлення та втручання в умовах інклюзивного навчання, такі як недостатня підготовленість педагогічного персоналу, обмеженість ресурсів, необхідність координації дій різних фахівців та відсутність єдиних стандартів. Зазначено можливі шляхи подолання цих викликів через удосконалення системи підготовки фахівців, розробку методичних рекомендацій, посилення міжвідомчої співпраці та підвищення обізнаності батьків і суспільства щодо важливості ранньої допомоги дітям з мовленнєвими порушеннями.

Виявлено теоретичну цінність інтеграції даних з різних наукових галузей для формування цілісної концепції системи раннього виявлення та логопедичного втручання в умовах інклюзивного навчання. Теоретично обґрунтовано роль моніторингу та оцінки ефективності системи для її подальшого вдосконалення та адаптації до мінливих потреб дітей та освітнього середовища. У статті розкрито перспективи подальших наукових досліджень, спрямованих на емпіричну перевірку висунутих теоретичних положень та розробку практичних рекомендацій для імплементації ефективних моделей раннього втручання в практику інклюзивних освітніх установ.

Ключові слова: раннє виявлення, логопедичне втручання, дошкільний вік, мовленнєві порушення, діти з особливими освітніми потребами, корекційно-розвиткова робота.

The article deals with the key aspects and principles of building an effective system of early detection and speech therapy intervention for preschool children in the context of modern requirements of inclusive education. The essence and significance of early intervention as a prerequisite for the successful development of children with speech disorders and their full integration into the educational environment are revealed. The theoretical foundations of early detection, including various models of screening and diagnosis, as well as the peculiarities of their application in preschool educational institutions implementing inclusive approaches, are analysed.

The leading principles of organising speech therapy interventions in inclusive settings, such as individualisation of correctional and developmental work, an integrated approach involving various specialists (speech therapists, psychologists, special educators, educators), active participation of parents in the correction process, as well as the creation of an adaptive and favourable environment for speech development are identified. The theoretical links between the effectiveness of early intervention and the degree of inclusion of children with special educational needs, including speech disorders, in the general education process are revealed. The necessity

of developing and implementing flexible models of speech therapy support that take into account the diversity of children's needs in inclusive groups is theoretically substantiated. The article analyses potential challenges and barriers that may arise in the functioning of the system of early detection and intervention in inclusive education, such as insufficient training of teaching staff, limited resources, the need to coordinate the actions of different specialists and the lack of common standards. Possible ways to overcome these challenges are indicated through improving the system of training, developing methodological recommendations, strengthening interagency cooperation and raising awareness of parents and society about the importance of early assistance to children with speech disorders.

The theoretical value of integrating data from different scientific fields to form a holistic concept of the system of early detection and speech therapy intervention in inclusive education is revealed. The role of monitoring and evaluating the effectiveness of the system for its further improvement and adaptation to the changing needs of children and the educational environment is theoretically substantiated. The article reveals the prospects for further research aimed at empirical verification of the theoretical positions put forward and the development of practical recommendations for the implementation of effective models of early intervention in the practice of inclusive educational institutions.

Key words: early detection, speech therapy intervention, preschool age, speech disorders, children with special educational needs, correctional and developmental work.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку освітньої системи України, яка орієнтується на принципи інклюзії та забезпечення рівних можливостей для всіх дітей, особливо гостро постає питання ефективного раннього виявлення та надання своєчасної логопедичної допомоги дітям дошкільного віку, які мають мовленнєві порушення. Мовлення є фундаментом для формування комунікативних, пізнавальних та соціальних навичок дитини, а його своєчасний і повноцінний розвиток є критично важливим для успішної адаптації та навчання в подальшому. Незважаючи на значні досягнення в галузі спеціальної освіти та логопедії, існує низка невирішених проблем, що перешкоджають ефективному функціонуванню системи раннього виявлення та логопедичного втручання в умовах інклюзії. Зокрема, відсутність єдиних теоретично обґрунтованих підходів до організації та координації діяльності різних фахівців, які працюють з дітьми дошкільного віку в інклюзивних групах, недостатня розробленість механізмів взаємодії між освітніми установами, медичними закладами та батьками, а також не завжди достатній рівень підготовки педагогічного персоналу до роботи з дітьми, які мають мовленнєві порушення в умовах інклюзії [4, с. 607].

Існує нагальна потреба в теоретичному усвідомленні принципів, на яких має базуватися сучасна система раннього виявлення та логопедичного втручання, що відповідає філософії інклюзії. Це включає розробку чітких критеріїв раннього виявлення, визначення оптимальних форм та методів логопедичного супроводу в умовах інклюзивних груп, а також обґрунтування шляхів забезпечення комплексності та наступності в наданні допомоги. Теоретичне обґрунтування принципів організації та функціонування такої системи є необхідною передумовою для розробки

ефективних практичних моделей, нормативних документів та методичних рекомендацій, які забезпечать своєчасну та якісну логопедичну допомогу кожній дитині дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями, сприяючи її успішному розвитку та соціалізації в умовах інклюзивного освітнього простору [6, с. 120].

Відповідно, актуальність дослідження обумовлена необхідністю теоретичного усвідомлення та обґрунтування принципів побудови ефективної системи раннього виявлення й логопедичного втручання для дітей дошкільного віку в умовах інклюзивного навчання, що дозволить оптимізувати процес надання допомоги та забезпечити рівні освітні можливості для всіх дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку мовлення дітей привертало увагу багатьох вітчизняних науковців, зокрема, О. Борак, А. Богуш, О. Бояр, О. Константинов, І. Мартиненко, О. Мартинчук, М. Породько, Ю. Рібцун, Є. Соботович, В. Тищенко, Н. Чередніченко, М. Шеремет та інші. Дослідження науковців підтверджують важливість якомога раннього виявлення мовленнєвих порушень у дітей. Це дозволяє розпочати корекційну роботу на початкових етапах розвитку дитини, що значно підвищує її ефективність.

Мета статті. Теоретично обґрунтувати принципи організації та функціонування ефективної системи раннього виявлення та логопедичного втручання для дітей дошкільного віку в умовах інклюзивного навчання, з урахуванням зростаючої кількості дітей з мовленнєвими порушеннями.

Виклад основного матеріалу. Раннє втручання є фундаментальною стратегією підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Його значення для дітей з мовленнєвими порушеннями, особливо в контексті інклюзивного навчання, неможливо

переоцінити. Сутність раннього втручання полягає в наданні комплексної, своєчасної та індивідуалізованої допомоги дітям, у яких виявлено ризик або наявність мовленнєвих порушень, починаючи з наймолодшого віку. Це не просто логопедична корекція, а цілісна система підтримки, що охоплює діагностику, корекційно-розвиткову роботу, консультативну допомогу сім'ї, а також координацію зусиль різних фахівців [6, с. 126].

Сутність раннього втручання для дітей з мовленнєвими порушеннями розкривається через різні аспекти. Ключовим елементом є саме ранній початок. Чим раніше розпочато корекційну роботу, тим кращі шанси на успіх. Це пов'язано з високою пластичністю мозку дитини в перші роки життя, що дозволяє більш ефективно формувати та коригувати мовленнєві функції. Затримка у втручанні може призвести до закріплення патологічних мовленнєвих стереотипів, вторинних порушень (таких як труднощі у навчанні) та ускладнень в соціалізації [1, с. 195].

Раннє втручання не обмежується лише логопедичною допомогою. Воно передбачає залучення різних фахівців (логопеда, психолога, спеціального педагога, лікаря), які працюють у команді. Командна робота є важливою, оскільки мовленнєві порушення часто є симптомом або супутнім проявом інших порушень розвитку (інтелектуальних, моторних, сенсорних). Комплексний підхід дозволяє врахувати всі аспекти розвитку дитини та розробити індивідуальну програму, що відповідає її унікальним потребам. Програма раннього втручання розробляється індивідуально для кожної дитини, з урахуванням типу та ступеня мовленнєвого порушення, віку, індивідуальних особливостей, сильних сторін та зон найближчого розвитку. Це забезпечує максимальну ефективність корекційної роботи, спрямованої на подолання конкретних труднощів дитини [1, с. 200].

Раннє втручання активно залучає батьків та інших членів сім'ї до процесу корекції. Сім'я розглядається як ключовий партнер, який отримує необхідну інформацію, консультації, підтримку та навчається стратегіям підтримки мовленнєвого розвитку дитини вдома. Це створює сприятливе мовленнєве середовище та забезпечує безперервність корекційного впливу. В умовах інклюзії раннє втручання здійснюється в природному для дитини освітньому середовищі – закладі дошкільної освіти. Це сприяє більш легкій адаптації дитини, її інтеграції в колектив однолітків та формуванню комунікативних навичок у реальних життєвих ситуаціях [2, с. 5].

Значення раннього втручання для дітей з мовленнєвими порушеннями та їхньої повноцінної інтеграції в освітнє середовище розкривається через такі переваги: своєчасна корекція мовленнєвих порушень може запобігти виникненню вторинних проблем, таких як труднощі у навчанні (читання, письмо), емоційно-вольові розлади (тривожність, невпевненість у собі), проблеми в соціалізації та комунікації. Раннє втручання стимулює формування всіх компонентів мовленнєвої системи: звуковимови, словникового запасу, граматичної будови мовлення, зв'язного мовлення. Це створює міцне підґрунтя для успішного засвоєння шкільної програми [2, с. 10].

Раннє втручання сприяє формуванню у дітей ефективних стратегій комунікації, що дозволяє їм краще взаємодіяти з однолітками та дорослими. Це особливо важливо в умовах інклюзії, коли успіх інтеграції суттєво залежить від здатності дитини спілкуватися. Покращення мовленнєвих та комунікативних навичок сприяє успішній соціальній адаптації дитини, її прийняттю однолітками та повноцінній участі в житті групи чи класу. В умовах інклюзії це є необхідною умовою для повноцінної інтеграції. Раннє втручання дозволяє досягти значних результатів у корекції мовленнєвих порушень на початкових етапах, що може зменшити потребу в більш тривалій та інтенсивній допомозі в подальшому, включаючи необхідність навчання в спеціальних закладах [3, с. 31].

Успіхи в мовленнєвому розвитку, досягнуті завдяки ранньому втручанню, підвищують самооцінку дитини, її впевненість у своїх силах та мотивацію до навчання.

В контексті інклюзивного навчання значення раннього втручання посилюється. Раннє втручання є необхідною передумовою для успішного включення дітей з мовленнєвими порушеннями в інклюзивне середовище. Забезпечуючи своєчасну та ефективну підтримку, воно допомагає дитині досягти рівня мовленнєвого розвитку, який дозволяє їй брати активну участь в освітньому процесі нарівні з однолітками. Без належного раннього втручання діти з мовленнєвими порушеннями можуть відчувати значні труднощі в інклюзивному класі, що може призвести до відставання в навчанні, соціальної ізоляції та формування негативного ставлення до школи [3, с. 36].

Ефективне функціонування системи раннього виявлення та логопедичного втручання для дітей дошкільного віку є критично важливим чинником у забезпеченні успішної реалізації принципів інклюзивного навчання. В умовах, коли кількість

дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з мовленнєвими порушеннями та супутніми інтелектуальними порушеннями, зростає, актуалізується потреба в глибокому теоретичному усвідомленні засад, на яких має базуватися організація та функціонування цієї системи [3, с. 37].

Теоретичне обґрунтування принципу системності виходить з розуміння того, що система раннього виявлення та логопедичного втручання не є сукупністю розрізнених елементів, а становить складну, динамічну систему, в якій всі компоненти взаємопов'язані та взаємодіють. Цей принцип передбачає інтеграцію різних підсистем: скринінгу та діагностики, корекційно-розвиткової роботи, консультування та просвіти батьків, моніторингу та оцінки ефективності. Кожен з цих компонентів функціонує не ізольовано, а у тісному взаємозв'язку з іншими, утворюючи цілісний механізм, спрямований на досягнення спільної мети – оптимізації мовленнєвого розвитку дитини та її успішної інтеграції. З точки зору інклюзії, принцип системності означає, що логопедична допомога має бути органічно інтегрована в загальний освітній процес, а не існувати паралельно чи окремо. Це вимагає координації дій усіх учасників освітнього процесу – логопедів, вихователів, психологів, батьків та інших фахівців за потреби – у рамках єдиної стратегії супроводу дитини. Теоретично, цей принцип базується на ідеях системного підходу в педагогіці та психології, підкреслюючи важливість розуміння функціонування цілого через аналіз взаємодії його частин [5, с. 287].

Теоретичне обґрунтування принципу раннього виявлення ґрунтується на даних нейронаук та вікової психології, які свідчать про високу пластичність мозку в ранньому віці й сензитивні періоди для розвитку мовленнєвих функцій. Раннє виявлення мовленнєвих порушень дозволяє розпочати корекційну роботу в найбільш сприятливий період, що значно підвищує її ефективність та мінімізує ризик вторинних порушень. Превентивний аспект принципу полягає не лише у своєчасній діагностиці, а й у створенні умов, що запобігають виникненню або посиленню мовленнєвих порушень. В умовах інклюзії це означає створення мовленнєво-стимулюючого середовища в групах, проведення просвітницької роботи з батьками та педагогами щодо важливості мовленнєвого розвитку й факторів ризику. Теоретично, цей принцип спирається на моделі розвитку, що наголошують на важливості ранніх впливів на траєкторію розвитку дитини [7, с. 216].

Принцип індивідуалізації та диференціації. З огляду на різноманіття мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку, особливо в умовах

інклюзивних груп, в яких присутні діти з різними порушеннями, принцип індивідуалізації стає визначальним. Кожна дитина має унікальні потреби, темп розвитку, сильні сторони та зони найближчого розвитку. Теоретичне обґрунтування цього принципу полягає в необхідності адаптації методів, форм та змісту логопедичної роботи до індивідуальних особливостей кожної дитини. Диференціація втручання передбачає розробку індивідуальних корекційних програм, що враховують специфіку мовленнєвого порушення, рівень інтелектуального розвитку, вікові особливості та мотивацію дитини. В умовах інклюзії це означає гнучкість у застосуванні корекційних технологій як індивідуально, так і в рамках групових занять, а також адаптацію навчального матеріалу та завдань з урахуванням потреб кожної дитини. Теоретично, цей принцип пов'язаний з концепціями диференційованого навчання та індивідуального підходу в педагогіці [7, с. 222].

Ефективне логопедичне втручання в умовах інклюзивного навчання неможливе без тісної співпраці різних фахівців. Теоретичне обґрунтування принципу комплексності базується на розумінні того, що мовленнєві порушення часто мають комплексну природу та можуть бути пов'язані з іншими аспектами розвитку дитини (когнітивними, емоційно-вольовими, моторними). Міждисциплінарний підхід передбачає скоординовану роботу логопеда, психолога, спеціального педагога, вихователя, лікаря та інших фахівців, які спільно розробляють та реалізують індивідуальну програму розвитку дитини. В умовах інклюзії це особливо важливо для забезпечення цілісного супроводу дитини в освітньому середовищі. Теоретично, цей принцип ґрунтується на моделях багатосторонньої взаємодії та командної роботи в сфері спеціальної освіти [7, с. 225].

Сім'я є першим і найважливішим соціальним інститутом, який впливає на розвиток дитини. Теоретичне обґрунтування принципу активної участі сім'ї виходить з розуміння того, що батьки є ключовими партнерами в процесі раннього виявлення та логопедичного втручання. Їхня активна участь у корекційному процесі, виконання рекомендацій фахівців та створення сприятливого мовленнєвого середовища вдома значно підвищує ефективність роботи. В умовах інклюзії це означає надання батькам інформації, консультацій, психологічної підтримки та залучення їх до розробки індивідуальної програми розвитку дитини. Теоретично, цей принцип пов'язаний з моделями сімейного центрованого підходу в ранньому втручанні [7, с. 227].

Інклюзивне освітнє середовище має бути адаптованим до потреб дітей з мовленнєвими порушеннями. Теоретичне обґрунтування цього принципу полягає в необхідності створення умов, що стимулюють мовленнєву активність дітей, сприяють збагаченню їхнього словникового запасу, формуванню граматичних навичок та розвитку комунікативних компетенцій. Це включає використання наочних матеріалів, ігор, мовленнєвих вправ, а також створення атмосфери прийняття та підтримки, в якій кожна дитина відчуває себе комфортно і впевнено у своїх мовленнєвих проявах. В умовах інклюзії це означає створення умов для взаємодії дітей з різним рівнем мовленнєвого розвитку, що сприяє взаємному навчанню та розвитку. Теоретично, цей принцип ґрунтується на концепціях розвивального навчання та створення різноманітного освітнього середовища [8, с. 19].

Система раннього виявлення та логопедичного втручання має забезпечувати наступність між різними етапами розвитку дитини й різними освітніми ланками. Теоретичне обґрунтування цього принципу полягає в необхідності безперервного супроводу дитини з мовленнєвими порушеннями від раннього віку до шкільного навчання. Це передбачає передачу інформації про дитину між фахівцями різних установ (дошкільних, шкільних), а також розробку спільних стратегій підтримки. В умовах інклюзії це особливо важливо для забезпечення плавного переходу дитини із закладу дошкільної освіти до загальноосвітнього закладу середньої освіти. Теоретично, цей принцип пов'язаний з концепціями довгострокового супроводу та координації послуг [8, с. 22].

Теоретичне обґрунтування свідчить, що для успішної інклюзії дітей з мовленнєвими порушеннями необхідні гнучкі моделі логопедичного супроводу. Це означає, що підхід має бути адаптований до різноманітних потреб дітей, враховуючи різні типи порушень, вікові особливості та індивідуальні темпи розвитку. Проте, впровадження такої системи зустрічається з потенційними викликами та бар'єрами, а саме: недостатня підготовленість педагогічного персоналу, коли вихователі та педагоги можуть не мати достатніх знань та навичок для роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями; обмеженість ресурсів, коли нестача кваліфікованих логопедів, матеріалів та обладнання може обмежувати можливості для повноцінного втручання [8, с. 26].

Ефективний супровід вимагає злагодженої роботи логопеда, вихователя, психолога, батьків та інших фахівців, що може бути складним

в умовах реалізації інклюзії. Відсутність єдиних стандартів, нечіткі критерії діагностики, оцінки та програм втручання можуть ускладнювати роботу.

Наведемо можливі шляхи подолання цих викликів:

1. Удосконалення системи підготовки фахівців. Навчальні програми мають включати теми, пов'язані з інклюзією, раннім втручанням та роботою з різними порушеннями.

2. Розробка методичних рекомендацій. Створення чітких посібників та протоколів для діагностики, оцінки та корекційної роботи.

3. Посилення міжвідомчої співпраці. Налагодження тісної взаємодії між закладами освіти, охорони здоров'я та соціального захисту.

4. Підвищення обізнаності. Проведення просвітницької роботи серед батьків та суспільства щодо важливості ранньої допомоги та підтримки дітей з мовленнєвими порушеннями.

Не дивлячись на те, що гнучкі моделі супроводу є необхідними, їх ефективне функціонування в інклюзивних умовах потребує системних змін та спільних зусиль усіх зацікавлених сторін. Висунуті теоретичні положення щодо необхідності гнучких моделей раннього втручання для дітей з мовленнєвими порушеннями в умовах інклюзії вимагають емпіричної перевірки та подальшого практичного впровадження. Це відкриває широкі перспективи для подальших наукових досліджень, спрямованих на дослідження ефективності різних форм організації логопедичної допомоги. Наприклад, порівняльний аналіз результативності індивідуальних, підгрупових та фронтальних занять в інклюзивних групах, враховуючи різні типи мовленнєвих порушень та вікові категорії [1, с. 198]; емпіричне дослідження ефективності застосування ігрових технологій, візуальної підтримки; дослідження довгострокових результатів раннього втручання; відстеження динаміки мовленнєвого та загального розвитку дітей, які отримали раннє втручання, протягом тривалого періоду (дошкільний, початковий шкільний вік) для оцінки стійкості досягнутих результатів; створення стандартизованих інструментів для раннього виявлення; розробка та валідація нових скринінгових шкал, що враховують специфіку мовленнєвого розвитку дітей з групи ризику та можуть використовуватися педагогами та батьками; формування чітких, об'єктивних критеріїв й інструментів для моніторингу динаміки мовленнєвого розвитку дітей та оцінки результативності корекційної роботи [2, с. 7]; дослідження, спрямовані на створення шкал для оцінки доступності, адаптованості та сприятливості освітнього

середовища для дітей з мовленнєвими порушеннями; дослідження впливу різних форм співпраці (консультації, спільне планування, ко-викладання) на результативність корекційної роботи та успішність інтеграції дітей; емпірична оцінка впливу активної участі батьків у процесі раннього втручання на динаміку мовленнєвого розвитку дитини та рівень стресу в сім'ї; ідентифікація та аналіз факторів, що перешкоджають або сприяють ефективній комунікації та взаємодії між педагогами, логопедами, батьками та іншими фахівцями; дослідження впливу структури заняття, використання візуальної підтримки, адаптації навчальних матеріалів на мовленнєвий розвиток дітей з мовленнєвими порушеннями в інклюзії; вивчення впливу взаємодії з однолітками на мовленнєвий розвиток дітей з мовленнєвими порушеннями в умовах інклюзивних груп; аналіз якості мовленнєвого середовища в інклюзивних групах та розробка рекомендацій щодо його оптимізації; розробка детальних програм, що включають алгоритми діагностики, планування корекційної роботи та оцінки результатів для дітей з різними типами мовленнєвих порушень та супутніми порушеннями; створення інформаційних матеріалів та практичних посібників для батьків [3, с. 36].

Вищезазначене є важливим ресурсом для підтримки мовленнєвого розвитку дитини вдома та взаємодії з фахівцями.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Теоретичне обґрунтування принципів

організації та функціонування системи раннього виявлення та логопедичного втручання в умовах інклюзивної освіти свідчить про необхідність інтеграції різних теоретичних підходів та моделей. Ефективність цієї системи залежить від її системності, своєчасності, індивідуалізації, комплексності, активної участі сім'ї, створення сприятливого середовища та забезпечення наступності. Впровадження цих принципів на практиці вимагає не лише глибокого теоретичного розуміння, але й розробки відповідних організаційних моделей, методичних рекомендацій та програм підготовки фахівців.

Перспективи подальших наукових досліджень в галузі раннього втручання для дітей з мовленнєвими порушеннями в інклюзії є значними. Емпірична перевірка теоретичних положень, розробка нових інструментів, вивчення специфіки взаємодії та впливу освітнього середовища, а також створення практичних рекомендацій дозволять імплементувати ефективні моделі раннього втручання в практику інклюзивних освітніх установ. Це, в свою чергу, сприятиме більш успішному розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями, їхній повноцінній інтеграції в освітнє середовище та суспільство загалом. Подальші дослідження мають бути спрямовані на отримання об'єктивних даних, які стануть основою для розробки державних стандартів, програм підготовки фахівців та створення сприятливих умов для реалізації інклюзивного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Атрощенко Т., Бондар Т. Наукові підходи до створення сприятливого інклюзивного освітнього середовища у початковій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 36. том 1. 2021. С. 195–200.
2. Белова О. Особливості розвитку мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. *Медична освіта*. 2021. № 1. С. 5–10. URL: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/11876/11299.
3. Боряк О. В. До питання логопедичної роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 27. С. 31–37.
4. Бондар Т. І. Тенденції розвитку інклюзивної освіти у США та Канаді : дис.... докт. пед. наук: 13. 00. 01. *Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія*. Хмельницький, 2019. 607 с.
5. Данілавичюте Е. А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі : навчально-методичний посібник. К. : Видавнича група «А.С.К.». 2012. 287 с.
6. Калініченко І. О. Особливості формування інклюзивного освітнього середовища для забезпечення всебічного розвитку дитини. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2012. № 9. С. 120–126.
7. Любарець В., Васильєва Г., Верьовкіна Ж. Нормативно-правові аспекти в інклюзивній освіті. *Освіта майбутнього: концепції, методи, підходи* : колективна монографія. Київ : Міленіум. 2020. С. 216–227.
8. Малишевська І. Інклюзивне освітнє середовище: генеза поняття. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2016. № 3. С. 19–26.